

עין משפט
גור מצוה

טו:

לך וי"ל שהוא בכלל שהם משלם חצי נזק מגופו וא"ת א"כ מהאי טעמא אלאי לא מוקי אפילו כר"ע דפוטר בתם מחצי כופר דכששאר בסקילה לא אילטרירך למיתני שפטור מחצי כופר דהתנן שהם משלם מגופו וכיון דמשלם מגופו הציאכו לז"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה כגון ע"פ עד אחד וע"פ צעלים בין תם בין מועד פניהם פטורין מכופר מדרכה דלאמר פיהם שור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן דף מג.) שור שהמית בן חורין שלא בכזוהי פטור שנאמר השור יסקל וגם צעליו יומת כל זמן שהשור בסקילה צעלים משלמים כופר וי"ל דאין הי"ג דלר"ע נמי כופר לא הוי שזיר והא דלא קאמר הא מני רבי עקיבא היא משום דדריש צשור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן מג.) נקי מדמי עדד ואי ר"ע ליתני שהם פטור מדמי עדד ומאי שזיר דהאי שזיר למ"ד פלגא נזקא ממונא דאי משום חצי כופר לאו שזירא הוא דהתנן שהם משלם ח"ג מגופו וא"ת ומנא ליה דאית ליה לרבי יוסי הגלילי תם משלם חצי כופר אי משום דדריש לקמן נקי מדמי ולדות ולא דריש נקי למאי כופר דלמא לעולם כ"ל דפטור דכשהשור בסקילה הציאכו לז"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה פטור מדרכה וי"ל דהא דקאמר דתם משלם חצי כופר לאו משום דשמעינן ליה הכי אלא כלומר דמצי סבר דמשלם חצי כופר ולא יסבור דרבה כר' טרפון דאית ליה נמי לקמן שלא כיד הרגל (דף סו.) דתם משלם כופר ואי נמי ס"ל רבי יוסי הגלילי דתם לא משלם חצי כופר משום דרבה לאו שזירא היא דכפרישית וה"ה דהוה מצי למימר הא מני ר"ש בן זנמא היא דדריש תהם נקי מדמי עורו ולדידיה נמי כופר לאו שזירא הוא ט:

פפ"ג וליאתי ברדייה בד"א במועד אבא בתם בוי. תימה היכי הוה מצי למימר הכי אצל בתם אין משלם ע"פ עצמו דמשמע דע"פ עדים משלם כשהמית שזיר את פלוני דלמא לא סבר כרבי יוסי הגלילי דלאמר תם משלם חצי כופר:
והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא. נראה לדוקא למ"ד פלגא דנזקא קנסא אצל למ"ד דהייא תימי דמקרן לא אחיא דקרן אורחיה הוא דסתם שזורים לאו צחוקת שימור קיימי והאי משונה הוא דללא אורחיה דכלנא למיכל אימרי רבצי אצל למ"ד פלגא נזקא קנסא הוי תולדה דקרן דתריייהו משונים הם אע"ג דקרן כוונתו להזיק:
ואי תפס לא מפקין מיניה. [א] אור"ת דוקא אי * תפס * [המזיק עצמו כגון] כלב או השוגרא קאמר דלא מפקין בדמזיק הקילו חכמים שזיכל להחזיק בו אם לקחו בשעת ההיזק אצל מידי אחרינא לא דאי צכל דבר שיתפוס לא מפקין יצא לידי תקלה דהיום או למחר יגזול כל אשר לו ולא נזילא ממנו דאין אלו דנין דיני קנסות וזה יפסיד יותר ממנה שהזיק והא דלאמר כזכר הרגל (לקמן דף יט:) ההוא תמרד דאכל נהמא ופלסיה לללא וחיצייה רב יהודה אנהמא נזק שלם ואסלא חצי נזק מיירי בתפס או היה דוחקו ע"י שמתא דקבעיה וימנא לא"י:

המים שזיר גוי מאי לאו בתם. וה"ק המית שזיר את פלוני משלם חצי כופר ע"פ עצמו ורבי יוסי הגלילי היא או שזיר של פלוני המית משלם ע"פ עצמו חצי נזק אלמא ממונא הוא: **עצדו של פלוני.** הא קנסא הוא דמשלם ל' סלעים ואפילו אינו שזה אלא

דינר: לפלוג וליסתי ברדיה.
בקמייתא גופיה דהמית שזיר שזרו של פלוני מצי לפלוגי: **נזלה צמועד** קמיירי. וחילוקים דמועד צמי לאשמועינן: **יוסר על מה שהזיק.** כגון ל' של עדד: **הא פחות.** כגון חצי נזק דתם משלם ע"פ עצמו: **כמה שהזיק.** נזק שלם דמועד: **משום דלא קפני כמה שהזיק.** הא לאו חיובתא היא דלא פסיקא ליה למיתני כמה שהזיק דליהוי משמע דפחות אינו משלם ע"פ עצמו כיון דלאכי חצי נזק נזירות דאינו משלם כמה שהזיק ואפילו הכי משלם ע"פ עצמו דהלכתא גמירי לה דממונא הוא: **אימרי.** כבשים: **משונה הוא.** דאין דרכן צדק והוי תולדה דקרן לשלם חצי נזק: **ולא מגבינן לה צבכל.** דאין דיני קנסות אלא בסמוכין וצבכל אין סמיכה: **צברצרי.** תרגומים וכבשים גדולים דאין דרך כלב וחמול להורגן: **ואי ספיס.** נזק צבכל לא מפקין מיניה: **ואי לא תפיס נזק ואמר קצצו לי זמן דלימי צהדי לארעא דישאל קצעינן ליה: וצין כך וצין כך משמטין ליה.** להרוג את הכלב ואת החמול: **עד דמסלק הויקא.** שהירגס: **בתנאי** ליגא.

צקן: **ולא ליגוף.** דחיפת גוף. וכולהו הוי תולדה דקרן ומשלמין חצי נזק הרי חמשה תמין: **ושור המועד.** ג' פעמים ליגח או לגוף או לרצוח או לצעות או לשוך הרי הן חמשה מועדין לשלם נזק שלם ולגבי מועד חשיב להו חד דע"י העדאה דעדים אחי צבו חיוב ג"ש הלכך חלד מילתא הוא: **ושור המזיק צרשום הניזק.** ואפי' קרן תמה הוי כמועד לשלם נזק שלם: **והאדם.** הרי חמשה. וצבעלי חיים קמיירי להכי לא חשיב צור ואש ולקמן [נח.] פריך אלאי לא חשיב הארי והדוב כו': **הרי אלו מועדים.** אפילו צנסיכה וצכל נזקין ומשלמין עדים שלהן נזק שלם: **שן בני סרצות.** שגידלי אדם צציתו: **גב' וקפני הכהמה אינה מועדת.** לא ליגח ולא לגוף אלמא קרן צחצר הניזק חצי חצי נזק משלמת מצי רבנן היא ט' דאמרי משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות והאדם ארתאן לרבי טרפון ט' דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן וסיפא רבי טרפון * אין דהאמר ליה שמואל לרב יהודה ישינא שבוק מתני' ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי טרפון רבי אלעזר משמיה דרב אמר

כולה

מזי רבנן היא ט' דאמרי משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות והאדם ארתאן לרבי טרפון ט' דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן וסיפא רבי טרפון * אין דהאמר ליה שמואל לרב יהודה ישינא שבוק מתני' ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי אלעזר משמיה דרב אמר

כולה

מסורת הש"ס

א) [נקמן מג. כמותות מא.]. ב) [שזירין י. טו: כמותות מא.]. ג) [א. לקמן טו. כמותות מא.]. ד) [לקמן כד.]. ה) [לעיל די. וש"נ]. ו) [נצרכות לו. וש"נ]. ז) [נסתהדין דל.]. ח) פי' כרה"ר. רש"ל. ט) [נעי' תוספות כמותות מא: ד"ה הא.]. י) רש"ל.

תורה אור השלם

1. כי תבנה בית חדש וְעִשִּׂיתָ מַעֲקֶה לְגִנָּךְ וְלֹא תִשֶּׂה דְמוּיִם בְּבִיתְךָ כִּי יִפֹּל וְהִצִּיל מִכָּנֶה: דברים כב ה

גליון הש"ס

בתנאי' השנן מועדת לאבדל. עיין לעיל דף ד ע"א תוס' ד"ה לתמשיכה: **גב' אין דהא א"ל שמואל.** לעיל די ע"א לקמן לו ע"צ: **תום** ד"ה ואי כו' **הם** החזיק עצמו. עיי לקמן דף לו ע"ב בשניי ד"ה ההוא דתקע:

הנהגת הגר"א

[א] תום' ד"ה ואי תפס כו' אור"ת דוקא. כ"צ אצל הרא"ש וש"פ חולקין עליו:

מוסף רש"י

מאי לאו בתם. ואי משום דקמיי צה המית שזיר את פלוני דמיוצו כופר וסבר אלא צד כופר הוא, הא מני ר' יוסי הגלילי היא (כתובות טו.) אדחתי סיפא כו'. דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעצד, כגון חורין וצבעיה נמי והוה מצי לשטוי חילוק בימימי דלאכי דלא משלם על פי עצמו, דמ"א. כו' (טו.) כולדה במועד קמיירי. צמועד אלא אינו לאשמועינן דאף הוא יש בו חילוק דלאכי ציה מידי דלא משלם ע"פ עצמו ומאי ניסו נגיחת מה ואי הוה מצי דקאמרת הוה צביק נמי לאורחיה, דרישא אימרי צמועד וסיפא ימני תם, ומה לי שצקה מצי לאורחיה צבי נזק דלגל מנן חורין לעצד, מה לי שצקה צמוק ולגל ממועד תם (טו.) יותר על מה שהזיק. כגון נגיחת עדד וכן אורג ומפסה ומזילא שס' ושלשומי כפל תשלומי ארבעה וחמשה (טו.) הא פחות ממה שהזיק. כגון חצי נזק דתם (טו.) והלכתא פלגא נזקא קנסא. דהואיל וכל חצי נזק אינו אלא צמוקא דלאו אורחיה, לאו על מריה הוה רמיא למינטריה כהכי, אלא קנסא הוא כי היכי דלסוף ציה נעיוותא (טו.) דלא קתני כמו שהזיק. דלשתמע מינה מצי חצי נזק, הא לאו חיובתא היא, כיון דאיכא

קנסא מ"י פ"ח מהל' שטותות הלכה ד ופ"ה מהל' סנהדרין ה' ד:

קם ב מ"י פ"ח מהל' שטותות הלכה ב:

קבא ג ד מ"י פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה ח סמג עשין סו:

קבב ה מ"י שם הלכה ז ופ"ה מהלכות סנהדרין ה' ט סמג עשין סו לו טו"ש"ע ח"מ סימן א' ספיקא א:

קבג ו מ"י פ"ג מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג שם טו"ש"ע ח"מ סימן א' ספיקא ו:

קבד ז מ"י פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ט סמג עשין לו טו"ש"ע ח"מ סימן א' ספיקא א:

קבה ח מ"י פ"ה מהלכות נזקי ממון הלכה ז סמג עשין טו טו"ש"ע ח"מ סימן א' ספיקא ו:

קבו ט מ"י פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ח ופ"ב מהל' נזקי ממון ה"ו סמג עשין סו טו"ש"ע ח"מ סימן א' ספיקא ו:

קבז י מ"י פ"ו מהל' סנהדרין הל' ז סמג עשין עד טו"ש"ע ח"מ סימן יד ספיקא ו:

קבח כ מ"י שם ופ"ה שם הלכה ח ופ"ו מהלכות ח"מ ה"ד סמג שם טו"ש"ע ח"מ סי' יא ספיקא ו:

קבט ח"מ טו"ש"ע י"ד סימן א' ספיקא ו:

קע ז מ"י פ"ה מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג שם טו"ש"ע ח"מ סי' יא ספיקא ו:

קעב ט מ"י שם הל' טו"ש"ע שם ספ"ח:

קעג ט מ"י שם הל' טו"ש"ע שם ספ"ח:

רבינו הגנאל

ת"ש זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהוא אין משלם על פי עצמו. פי' כגון תשלומי כפל ותשלומי ד' ה' שחן קנס, אינו משלם על פי עצמו. מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם מפי עצמו, ושי"מ חצי נזק ממון הוא. ופריך, לא. כמה שהזיק, כגון המועד משלשום נזק שלם ודאי זה ממון הוא ומשלם על פי עצמו, פחות לא. ואקשי' איחיה היה לו לתנא לשנות כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו דמשמע יתר כעין כפל וכיוצא בו ומשעמ פחות והוא חצי נזק. וכיון דלא קתני הכי שמעינן מינה דפחות ממה שהזיק ממונא הוא ומשלם על פי עצמו. ועלתא בחיובתא

לרב הונא, והילכת' פלוג ניזקא קנסא. ומתמנהין תיובתא והילכת', כלומ' מאן דאיתותב הילכת' כותיהו. ופרק', בלא עינא הוא, דכיון דאיכא חצי נזק צדירות דהילכת' גמירי לה דממונא הוא ומשלם על פי עצמו, לסייכך לא מיתני בה כמה שהזיק. השתא דאמר פלגו נזקא קנסא, כלבא דאכל אימרא ושוגרא דאכל תרגומה משונה היא ולא מגבינן בבבל, דקיימי' לן אין גובין קנס בבבל. ואם תפס נזק לא מפקין. ואם אמי' אומנזה לדינא בארעא דישר' מומנין ליה, ואי לא אזיל משמתינן ליה. ובין כך ובין כך משמתינן ליה לסלוקי הויקא מדר' נתן, דתניא ר' נתן אומי' שניין שלא יגדל אדם כלב בתוך ביתו וכו'.

ליה לשלמי נזק שלם, הלכה לתשה מסוי' לחצי נזק וההוא חצי נזק ממונא הוא דהא לאו תולדה דקרן הוא (שבועות דל.) דאכלי אימרי. שתנק טלאים חיים ואכלם, משונה הוא. אין דרכו צדק וכל נזק משונה צנבניה הוי תולדה דקרן תמה, שאף היא משונה שאין דרכה צדק וחצי נזק הוא דמשלם, וכיון דקנסא הוא לא מגבינן צכל, שאין שם סמיכה צוקטס ולא מקרו מומחים וגבי קנס כמזי רישעין אלהים (כתובות טו.) **אבל בזוטרי** אורחיה הוא. והו' להו מקי דשן ושן משלמת נזק שלם וממונא הוא וגופין אצותו צבכל (טו.) ואי תפס. נזק ממונא דמזיק גבי קנסא דחצי נזק, דאינו נזיק לעשוק לפנינו, לא **מפקינן מיניה**. וגבי פלגא מוקי (טו.) ואי אמר קבעו כו'. ואי לא תפיס ואמר קמן קבעו לי ומנא צארעא דישלם, השאזיה ליק' עמי לזון לפני דיני ארץ ישראל. קבעינן ליה (טו.) ובין כך ובין כך. בין שזירא נזק ליק' לארץ ישראל בין שאזי רוצה משמתינן ליה. למזיק מיהא להרוג אותו כלב ולסלק היזיקה (טו.) משונה קרן בחצר הניזק. קרן תמה וכל מולדותיה קרי משונה, הואיל וישעי את וסתן שלא היו דרכן לכך (עזיר ד.)